

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล*

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF MORALITY AND TRANSPARENCY OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN THE FORM OF MUNICIPALITIES

ธนภัทร บัวพนัส, ปัทมา ภู่น้อย

Tanaphat Buaphanat, Pattama Poonoy

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: top_one@hotmail.com

บทคัดย่อ

รูปแบบการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับเทศบาลซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การบริหารงานของเทศบาลจำเป็นต้องยึดหลักความโปร่งใสและความสุจริต เพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมและความเชื่อมั่นในระบบราชการ ความโปร่งใสจึงเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานภาครัฐ ซึ่งต้องอาศัยการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา และมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพจากทั้งภายในองค์กรและภาคประชาชนควบคู่กัน หน่วยงานท้องถิ่นยังต้องตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมในการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล โดยมีประเด็นการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรภาครัฐ 2. กระบวนการตรวจสอบจากทั้งภายในและภายนอก 3. มาตรการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในระดับเทศบาล 4. มาตรการต่อต้านการทุจริตของเทศบาลในต่างประเทศ ผลจากการศึกษา พบว่า 1. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรภาครัฐตามหลัก “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสของเทศบาล แต่ยังคงขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของผู้บริหารและการบังคับใช้ระเบียบภายใน 2. กระบวนการตรวจสอบจากทั้งภายในและภายนอกช่วยสร้างความโปร่งใสอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและตรวจสอบ 3. มาตรการป้องกันการทุจริตต้องควบคู่ทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกและการควบคุมผ่านเทคโนโลยี รวมถึงการเปิดช่องทางร้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4. มาตรการต่อต้านการทุจริตของเทศบาลในต่างประเทศที่เน้นการบังคับใช้กฎหมาย การมีองค์กรอิสระ และภาคประชาสังคม

คำสำคัญ: คุณธรรม; ความโปร่งใส; หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The structure of local administrative organizations in Thailand has undergone continuous development, particularly at the municipal level, which is the administrative unit most closely connected to the people. Municipal administration must be grounded in the principles of transparency and integrity to promote fairness and foster public trust in the bureaucratic system. Transparency has thus become a central principle of public sector

*Received April 22, 2025; Revised June 18, 2025; Accepted June 22, 2025

operations, requiring the disclosure of accurate information and the establishment of effective internal and citizen-based monitoring mechanisms. Local administrative organizations must also respond to increasing societal expectations for efficient, transparent, and accountable budget management. This article aimed to study and analyzed strategies for promoting morality and transparency in local administrative organizations in the form of municipalities, focusing on five key areas: 1. public information disclosure by government organizations, 2. internal and external audit processes, 3. anti-corruption prevention measures within municipalities, 4. anti-corruption practices in foreign municipalities. Findings from the study revealed that: 1. The disclosure of public sector information, based on the principle “openness is the rule, secrecy is the exception,” plays a crucial role in promoting transparency within municipalities, but its effectiveness depends on the integrity of administrators and the enforcement of internal regulations; 2. Audit mechanisms both internal and external help institutionalize transparency, particularly through citizen participation in monitoring and oversight; 3. Anti-corruption prevention measures must integrate both ethical awareness and operational controls, including the use of digital technology and effective grievance channels; and 4. International municipal anti-corruption measures, which emphasize law enforcement, independent oversight bodies, and civil society engagement.

Keywords: Public Sector Ethics; Administrative Transparency; Local Administrative Institutions

บทนำ

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 (พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540, 2540) ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2565 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560) และนโยบายของรัฐบาลข้อที่ 10 การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐซึ่งได้กำหนดให้มีการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการรักษาคำสัตย์สุจริตความเป็นข้าราชการและความซื่อสัตย์สุจริต ควบคู่กับการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในทุกกระดับ เพื่อตอบสนองความต้องการพร้อมอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบราชการเพื่อให้ยึดถือ และปฏิบัติควบคู่กับกฎระเบียบ และข้อบังคับอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นที่จะนำหน่วยงานให้ดำเนินงานตามภารกิจ ด้วยความโปร่งใส บริหารด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรมปราศจากการทุจริต เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว

วิวัฒนาการรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไทยมีการพัฒนาตามลำดับ โดยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลมีความสำคัญอย่างมาก เพราะถือว่าจัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด งานส่วนใหญ่ของเทศบาล เป็นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ทำให้เทศบาลได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจปกครองตนเองที่สมบูรณ์ที่สุด และมีความเป็นประชาธิปไตยใกล้เคียงกับความสมบูรณ์แบบอย่างที่สุด ถึงแม้ว่าการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลจะเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่มีวิธีการปกครองตนเองตามแนวทางของการกระจายอำนาจเพื่อแบ่งเบา ภาระ

ของรัฐบาลมายาวนาน แต่ก็ยังพบว่ามีข้อจำกัด อุปสรรค และปัญหาในการดำเนินงาน โดยทั่วไปอยู่หลายประการ (ธนศวร์ เจริญเมือง, 2550)

ปัญหาประชาชนขาดความสนใจทางการเมือง ขาดบทบาท ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่สนใจใช้สิทธิเลือกตั้งมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเขตเทศบาลที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง มีคนต่างถิ่นอพยพเข้าไปอยู่มาก ไม่สนใจติดตามการทำงานของเทศบาล และไม่มีบทบาทตรวจสอบ ควบคุมการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่น บทบาทอันจำกัดของสื่อมวลชนยัง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองระดับท้องถิ่นน้อยมาก เพราะหากสื่อมวลชนตกอยู่ในมือของกลุ่มบางกลุ่ม หรือมุ่งแต่เสนอข่าวอาชญากรรม ภาพโป๊ และข่าวสังคม-บริการ ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่ได้กระตุ้นประชาชน ให้มีความรู้ ว่องไวต่อการปกครองท้องถิ่นทำอะไรบ้างและมีผลกระทบต่อสังคม อย่างไรก็ตามก็เท่ากับว่าสื่อมวลชนมีส่วนในการมอมเมาประชาชนไม่ให้สนใจปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญในท้องถิ่นนั่นเอง (ลิขิต อธิเวศิน, 2541)

คุณธรรมในหน่วยงานภาครัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ความโปร่งใสเป็นสิ่งที่คุณคนให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ คุณธรรมหมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม ซึ่งจะต้องปรากฏในทุกกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้ การพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสจึงถือเป็นภารกิจสำคัญในการเสริมสร้างการปกครองที่ดี หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่เป็นแนวทางในการบริหารงานภาครัฐ การพัฒนาคุณธรรมในองค์กรภาครัฐสามารถทำได้ผ่านการเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีในเจ้าหน้าที่ รวมถึงการบังคับใช้กฎระเบียบที่มีความชัดเจน โดยการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐยังรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริง และการสร้างระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม และลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นภัยต่อการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545)

ดังนั้น ความโปร่งใสเป็นหัวใจของการบริหารที่ต้องมีความสุจริตและตรวจสอบได้ เพื่อความเป็นธรรม และเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ไม่มีการปิดบังซ่อนเร้น บิดเบือน หรือเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ในการบริหารงานขององค์กรภาครัฐ ความโปร่งใสมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นหน่วยที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนอย่างยิ่งสุด เป็นหน่วยที่ให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเปิดเผยให้ข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา มีระบบและกลไก การตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และต้องปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน ธรรมาภิบาลถือเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน เพราะ โลกปัจจุบันให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์และธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้น (ชัยวัฒน์ คำชู และคณะ, 2545) แทนการสนใจเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมดังแต่ก่อน เนื่องจากกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญกระทบถึงกันการติดต่อสื่อสาร การดำเนินกิจกรรมในที่หนึ่งมีผลกระทบต่ออีกที่หนึ่ง การพัฒนาเรื่องของการเมืองการปกครองได้ให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรภาครัฐ ซึ่งเป็นกลไกพื้นฐานในการสร้างความโปร่งใสและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน 2. กระบวนการตรวจสอบ ทั้งในรูปแบบการตรวจสอบภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเสริมสร้างระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ 3. มาตรการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในระดับเทศบาล โดยพิจารณาจากแนวปฏิบัติจริงของเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร 4. มาตรการต่อต้านการทุจริตของเทศบาลในต่างประเทศ ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อถอดบทเรียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของไทย และ 5. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ซึ่งเป็น

การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารที่นำไปสู่การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรภาครัฐ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชน มีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้ โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ่มชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ ต่อความมั่นคงหรือต่อผลประโยชน์ที่สำคัญอื่นใด ทั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีก ประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร ของราชการไปพร้อมกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการผลักดันให้เกิดกระบวนการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐซึ่งนำไปสู่การบริหารราชการที่มีความโปร่งใส ภายใต้แนวคิดพื้นฐานว่าเปิดเผย เป็นหลักปกปิดเป็นข้อยกเว้น อันเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งของการบริหารราชการตามหลักธรรมาภิบาล เรื่องความโปร่งใสอันไหนที่เราทำได้ เราก็ประกาศหมด สิ่งใดที่สามารถเปิดเผยได้ ก็มีการเปิดเผย อาทิ การจัดซื้อจัดจ้าง การคลัง พัสดุคอนกรีตโปร่งใส เพราะทำตามระเบียบไม่สามารถปิดบังได้ก็มีการประกาศลงเว็บไซต์ ประกาศตามสื่อต่าง ๆ ไม่ต้องมาขอเราก็มีประกาศไว้ ซึ่งหากมีการหลบเลี่ยงต้องมีผู้รับผิดชอบ เพราะมีหนังสือสั่งการชัดเจนอยู่แล้ว ถ้าทำนอกเหนือถือว่าหลบเลี่ยง

ข้อมูลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ทางเว็บไซต์อาจมีข้อยกเว้น กรณีการร้องเรียนบางเรื่อง และเรื่องส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ว่าจะมีจิตสำนึกมากน้อยแค่ไหน บางเรื่องลงเว็บไซต์แต่ผู้บริหารไม่ให้ลงเผยแพร่ก็มีบ้างแต่ส่วนน้อย แต่ถ้ามีปัญหาที่ต้องรับผิดชอบ อันนี้ในทางปฏิบัติก็พูดไม่ได้ ทุกที่ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อ ให้เป็นไปตามระเบียบหรือหนังสือสั่งการที่ได้บังคับไว้ เป็นเพียงการเผยแพร่เพื่อให้อย่างน้อยคือ ให้เป็นไปตามระเบียบ เพราะเมื่อมีหน่วยงานภายนอกมาตรวจสอบก็จะไม่โดนร้องเรียน นอกเหนือจากนั้นก็จะต้องอยู่ที่แนวทางปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานว่าจะให้ความสำคัญในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอก เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด อยู่ที่นโยบายและการปฏิบัติของแต่ละแห่ง (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545)

อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูล ย่อมมีชั้นความลับว่าเรื่องใดเปิดเผยได้และได้ระดับใด หากมีผู้ร้องขอข้อมูลบางอย่าง แต่จำเป็นต้องปฏิเสธ ก็ต้องชี้แจงเหตุผลว่า เป็นเพราะเหตุผลทางความมั่นคงหรือเหตุอื่นใดต้องชี้แจงได้ มิเช่นนั้นประชาชน อาจนำไปร้องเรียนกับคณะกรรมการในระดับที่เหนือกว่า ในระดับจังหวัดว่ามีการปกปิดซ่อนเร้นหรืออะไรอย่าง ซึ่งทางหน่วยงานภาครัฐ ต้องชี้แจงทำความเข้าใจ สำหรับในส่วนของหน่วยงาน เช่น เทศบาล ข้อมูลข่าวสารหรือเกี่ยวกับข้อระเบียบ กฎหมาย ยังมีปัญหาอยู่บ้างแต่ไม่ใช่ในระดับที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้มาร้องขอ เพราะบางเรื่องนั้นไม่สมควรแก่เวลาที่จะให้ข้อมูลไป จึงต้องปฏิเสธซึ่งบางกรณีการให้ข้อมูลไป ผู้ขออำนาจไปก่อให้เกิดความวุ่นวายแตกแยกหรือใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง ผู้มีอำนาจอาจพิจารณาไม่อนุญาตตามที่ขอ หรือหากพิจารณาแล้วไม่น่าเกิดปัญหาใด ๆ ก็จะทำให้ตามที่มีผู้ขอก็ได้ ซึ่งถ้าไม่อนุญาตให้ ข้อมูลจะต้องชี้แจงเหตุผลประกอบ ทั้งนี้จะให้หรือไม่ให้เป็นไปตามอำนาจของแต่ละระดับชั้น ซึ่งจะมีอำนาจลดหลั่นกันไป ทั้งนี้หากการทำงานเป็นไปอย่างโปร่งใส แล้วย่อมไม่มีอะไรต้องปิดบังและพร้อมเปิดเผยให้ตรวจสอบได้ ความโปร่งใสจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาล

สรุป การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและธรรมาภิบาล โดยยึดหลัก “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยข้อมูลยังขึ้นอยู่กับระดับชั้นความลับ ความเหมาะสมตามสถานการณ์ และจิตสำนึกของผู้บริหารในแต่ละองค์กร โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น การบังคับใช้ระเบียบและนโยบายภายในจึงเป็นตัวกำหนดความจริงจังของหน่วยงานในการเปิดเผยข้อมูลอย่างแท้จริง

กระบวนการการตรวจสอบ

กระบวนการในส่วนของการตรวจสอบ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเช่นการดำเนินงานของเทศบาลนั้นสามารถจำแนกการตรวจสอบได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การตรวจสอบจากภายใน และการตรวจสอบจากภายนอก รูปแบบที่หนึ่ง การตรวจสอบจากภายในเป็นกระบวนการควบคุมจากภายในเทศบาล โดยจะอยู่ในรูปของการควบคุมกระบวนการในการทำงาน สามารถจำแนกได้ดังนี้ การดำเนินการ ภายใต้รูปแบบของคณะกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น คณะกรรมการเปิดซองสอบราคา คณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคา คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา คณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษ คณะกรรมการจัดจ้างโดยวิธีพิเศษ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ คณะกรรมการตรวจการจ้างและผู้ควบคุมงาน ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานตามที่ระเบียบ กำหนดให้ปฏิบัติตาม “ตรวจสอบพิสูจน์ สอบถามราคา เป็นไปตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้” การจัดซื้อ จัดจ้างว่าเป็นการทำตามที่ระเบียบกำหนดไว้ แต่ทางเทศบาลได้ทำมากกว่าที่กฎหมายกำหนดคือทำให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบตั้งแต่ก่อนดำเนินการ อันนั้นก็เป็นเรื่องปกติแต่ที่เหนือไปกว่านั้น อย่างเช่น ตรงนี้จะเริ่มประกวด ราคา เราก็จะมีป้ายติดว่าจุดนี้จะก่อสร้าง หรือแม้กระทั่งก่อนที่จะสร้างอะไร ก่อนที่จะทำ เราก็จะทำแบบสอบถาม บางทีเขียนแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว เอาแบบส่งให้ประชาชนดู เขาอาจจะปรับแบบของรีโอแบบของเราที่รีโอ เพื่อให้มันตอบสนองความต้องการของเขา อย่างเช่นเรื่องการวางท่อระบายน้ำ มันไม่ตรง กับท่อบ้านเขา สูงไป ต่ำไป น้ำเข้าบ้านเขา พวกนี้จะมีกระบวนการเชิงรายละเอียด ลงไปเดินสำรวจร่วมกันเลย และก็มีส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกันออกแบบด้วยก็มี โดยเฉพาะเรื่องถนน เรื่องคันกันน้ำ เรื่องสาธารณูปโภค

รูปแบบที่สอง การตรวจสอบจากภายนอก ได้แก่ 1. การตรวจสอบจากอำเภอ จังหวัด กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2. การตรวจสอบจากองค์กรอิสระ คือ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และ 3. การตรวจสอบจากประชาชนผ่านกระบวนการต่าง ๆ การตรวจสอบจากหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลเทศบาลและจากองค์กรอิสระว่า “ในเรื่องของการตรวจสอบ เราก็ได้รับการตรวจสอบจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกรม และจากหน่วยงานที่เข้ามาตรวจสอบ เช่น จากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ที่เข้ามาตรวจเราตลอด ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว” การตรวจสอบจากภาคประชาชนผ่านกระบวนการต่าง ๆ หากยึดการบริหารแบบประชาชนเป็นศูนย์กลางแล้ว ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมและคอยตรวจสอบการทำงานของเทศบาล ดังนี้

ในกรณีที่เราบริหารงานแล้วเราเห็นว่าประชาชนเป็นแกนหลักแล้ว ประชาชนจะเข้ามาหาความไม่โปร่งใสในแต่ละขั้นตอนเราจะถูกประชาชนเขาเฝ้ามองตลอดศุภชัย (ศุภชัย พรหมสุทธิรักษ์, 2561) เพราะฉะนั้น ถ้าเราบอกว่าเราเดินไปหาประชาชนบอกประชาชนว่า เราโปร่งใส แต่ในขณะที่ประชาชนบอกว่าเราไม่โปร่งใส เราก็อยู่ไม่ได้ ฉะนั้นเราให้ความสำคัญกับประชาชน เราอย่างูบอย่าจิบ เช่น ประชุมสภาประชาชนมานั่งฟัง มาเป็นร้อย เขาก็นั่งฟังได้ เขาก็รู้ว่าเทศบาลเราทำอะไร ๆ แต่เวลาถึงความจริง เราไม่ทำหรือทำแล้วไม่ได้มาตรฐานเขาก็จะรู้เอง เขารู้ แม้กระทั่งวางงบประมาณ เท่าไหร่ ทำตรงไหน ตรงนี้สำคัญ

มากกว่า เวลาเรามีโครงการอะไรลงไปไหนชุมชน เราจะมีหนังสือแจ้งประธานชุมชนให้ทราบ ว่ามีโครงการนี้ในระยะเวลา เราที่ติดป้ายและมีหนังสือส่งไป เพราะเวลา เขาจะรับรู้อะไร แบบส่วนใหญ่ถ้ามันเป็นถนนที่มีอยู่ในชุมชนเขาจะมีส่วนร่วมในการออกแบบ ถนนที่ต้องเข้าไปไหนขอ ต้องผ่านบ้านคนนั่นคนนี่ ปฏิสัมพันธ์มันจะสูง เพราะว่ามันมีทั้งเรื่องการระบายน้ำ การวางบ่อพักน้ำอะไรพวกนี้ เขาก็จะมีส่วนร่วมในการเข้าไปดูเยอะมาก เขาก็สามารถตรวจสอบได้ “การตรวจสอบได้” มีความหมายหรือมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในการควบคุม การใช้อำนาจของ ผู้บริหารโดยเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ในการรักษาธรรมาภิบาล (Good Governance) สามารถควบคุมพฤติกรรมคอร์รัปชันได้ด้วยการควบคุมนักการเมืองและผู้บริหารไม่ให้ประพฤติเกินขอบเขตและแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่

สรุป กระบวนการตรวจสอบในเทศบาลเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาล โดยแบ่งเป็นการตรวจสอบภายใน เช่น การตั้งคณะกรรมการตามขั้นตอนจัดซื้อจัดจ้าง และการตรวจสอบภายนอกจากหน่วยงานระดับอำเภอ จังหวัด สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน รวมถึงภาคประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งก่อนและระหว่างการดำเนินโครงการช่วยเพิ่มความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และลดโอกาสในการทุจริต การตรวจสอบที่แท้จริงจึงไม่ได้อยู่เพียงในกระดาษหรือระเบียบเท่านั้น แต่เกิดขึ้นจากสายตาของประชาชนที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการบริหารงานท้องถิ่น

มาตรการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

ในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันนั้นมาตรการที่เทศบาลได้นำมาใช้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มาตรการป้องกัน และมาตรการควบคุมการปฏิบัติงาน

ประเภทแรกมาตรการป้องกัน เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นในหน่วยงาน โดยเทศบาลต่าง ๆ มีแนวทางในการป้องกันในรูปแบบแรกนี้ในลักษณะของการสร้างจิตสำนึก ผ่านการมอบหมายนโยบายจากผู้บริหารที่จะเน้นย้ำกับพนักงาน เรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเสมอว่า หากมีการทุจริตเราจะไม่ละเว้น ซึ่งเราจะให้โอกาส ในการปรับปรุงตัวเพียงครั้งเดียว หากไม่มีการแก้ไขจะกดดันและให้รับโทษทางวินัย หรือ ผลักดันให้ไปที่อื่น หรือการใช้การประชุม “อาทิตย์สองอาทิตย์มีการเรียกข้าราชการ เจ้าหน้าที่มาพูดคุยเรื่อง การป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันกันบ่อยครั้ง เพื่อให้การทำงานเป็นไปตาม ระเบียบของเทศบาล” หรือการทำความเข้าใจร่วมกันให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ “กรณียกตัวอย่างน้ำท่วมเมื่อปี 2554 เรื่องของลุงยังชีพทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น เรื่องของการไม่โปร่งใส บางทีพิมพ์ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง มีรูป ซึ่งในข้อระเบียบกฎหมายไม่ได้ แล้วมีหนังสือสั่งการมาก็พยายามพูดคุยกับผู้บริหาร สร้างความเข้าใจว่าทำไมไม่ได้ถ้าจะทำได้ คือเป็นตราเทศบาลของแต่ละที่เท่านั้นบางส่วนก็โอเค แต่บางที่ผู้บริหารเขาก็ไม่ฟัง พอไม่ฟังก็เกิดปัญหาของการตรวจสอบ” หรือมีการสั่งการเป็นหนังสือ และการส่งไปเข้าร่วม อบรมให้ปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ โดย ข้อดีของการส่งไปอบรมดังนี้” การส่งไปเข้ารับการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึก หากกระทำไม่ถูกต้องตามระเบียบ และเกิดปัญหา ต้องมีผู้รับผิดชอบ ผู้ปฏิบัติงานต้องทราบว่า การดำเนินการใด ๆ ขอบด้วยระเบียบหรือไม่ หากไม่ชอบด้วยระเบียบ ย่อมต้องพบกับปัญหาอย่างแน่นอน คือมีเรื่องของการสอบ” โดยรูปแบบแรกนี้จะ เป็นการชี้ให้เห็นถึงโทษของการทุจริตคอร์รัปชัน หากมีการทุจริตหรือไม่ทำตามระเบียบจะเกิด ผลเสียอย่างไร อาจเกิดการร้องเรียน หรืออาจถูกตั้งคณะกรรมการสอบ เป็นต้น

ส่วนรูปแบบที่สอง ได้แก่ มาตรการควบคุมการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการ ควบคุมเมื่อปฏิบัติงาน เช่น มีการตรวจสอบการทำงานของพนักงาน การติดตั้งกล้องวงจรปิด ดังกรณีของเทศบาล บางแห่งที่มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดในสำนักงานด้วย ในเขตพื้นที่ตามจุดสำคัญที่อาจเกิดเหตุเราก็ดำเนินการไว้เพื่อ ตรวจสอบได้ รวมถึง การใช้ระบบ อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาควบคุมผ่านกระบวนการทำงานแต่ละขั้นตอน ข้อดีของ

การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ครั้งนี้ “แต่ก่อนเวลามาขออนุญาตปลูกสร้าง เจ้าหน้าที่อาจจะไม่รองรับ สักสามสี่เดือนก็ไม่เสร็จสักที เราก็จัดกระบวนการใหม่ เจ้าหน้าที่ที่เป็นคนรับเรื่อง เราก็ให้ทะเบียนราษฎร์เป็นคนรับเรื่อง รับเสร็จแล้วคุณก็เข้าระบบ ฉะนั้นระบบมันจะเดินไปตามมาตรฐานเวลา ตามกำหนดอย่างเช่นอยู่โต๊ะคุณสามวัน อยู่กระบวนการนี้เจ็ดวันแล้ว เราก็เปิดเผย ดูได้จากเว็บไซต์ว่าเรื่องของคุณอยู่ตรงไหน ถ้าเกินกว่าวันที่กำหนด คุณตามได้พวกนี้ เราก็ใช้เครื่องมือมาเป็นมาตรการในการกำหนดมาตรฐานการทำงาน” หรือใช้การควบคุมงานจากหัวหน้างาน การควบคุมงานจาก หัวหน้างานดังนี้ คือ “หัวหน้าต้องเป็นคนดูงานที่ลูกน้องทำ คอยดูแลไม่ให้เกิดการทุจริต” และ “ส่วนใหญ่จะมอบปลัด รองปลัด และ ผู้อำนวยการกองคลัง ซึ่งเป็นคนที่ค่อนข้างเคร่งครัดกับระเบียบมาก” ประเด็นการควบคุมจากหัวหน้างานว่าได้มีนโยบายจากผู้บริหารให้ตรวจสอบการทำงานของพนักงาน เช่น ตรวจสอบ บัญชีรายรับ-รายจ่าย ตรวจสอบกองคลัง ตรวจสอบการทำงานของกองการศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งมีค่าใช้จ่าย ตรวจสอบการทำงานของกองสาธารณสุข ซึ่งมีศูนย์บริการสาธารณสุขที่ถ่ายโอนจากอนามัยเข้ามา มีงบประมาณในเรื่องของกองทุนอนามัยในเรื่องของการเงิน รายรับ รายจ่าย การทุจริต ส่วนในเรื่องของการเบิกจ่ายเราจะตรวจสอบโดยการยึดจากเอกสาร ตามระเบียบ หลักการในการปฏิบัติให้ถูกต้อง

การควบคุมการทำงานโดยหัวหน้างานในลักษณะที่ว่า “หากพบว่ามีทุจริต จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งการรับผิดชอบดังกล่าวจะต้องไล่เรียงจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงไปจนถึงผู้ปฏิบัติงาน” เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพอีกวิธีหนึ่งคือ การควบคุมจากนายกเทศมนตรีซึ่งได้รับการร้องเรียนจากประชาชน การร้องเรียนเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากประชาชนสามารถเข้าถึงนายกเทศมนตรีได้โดยตรง ไม่ว่าจะผ่านทาง QR Code เบอร์โทรศัพท์ หรือเว็บไซต์ ซึ่งทำให้ทุกคนสามารถติดต่อกับนายกเทศมนตรีได้โดยสะดวก

ด้วยเหตุนี้ หากการทำงานในพื้นที่ใดไม่มีความโปร่งใส โอกาสที่จะถูกประชาชนร้องเรียนจึงมีค่อนข้างสูง กลไกนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการกระทำที่ไม่โปร่งใสของเจ้าหน้าที่รัฐหรือพนักงาน ยกตัวอย่างเช่น หากพบว่ารถขยะจอดเพื่อคัดแยกขยะเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวจนกีดขวางทางสัญจร ประชาชนสามารถร้องเรียนได้ทันที หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไปข่มขู่ประปาหรือไฟฟ้าและมีการปฏิบัติงานที่ไม่เหมาะสม ประชาชนก็สามารถแจ้งนายกเทศมนตรีได้โดยตรง นอกจากนี้ หากมีการดำเนินโครงการก่อสร้างถนนหรือการดำเนินงานใด ๆ ในพื้นที่ ประชาชนในท้องถิ่นมักจะเฝ้าติดตามสถานการณ์และทำหน้าที่เป็นหูเป็นตาเพื่อแจ้งเตือนให้ทราบทันทีที่พบเห็นสิ่งผิดปกติ

การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงนายกเทศมนตรีได้อย่างต่อเนื่องผ่านการสื่อสารหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการส่งภาพผ่าน Line หรือการโทรศัพท์โดยตรง ส่งผลให้การตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่มีความเข้มงวดและโปร่งใสยิ่งขึ้น เทศบาลแต่ละแห่งก็จะใช้มาตรการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันทั้งสองรูปแบบควบคู่กันไป แต่เมื่อใช้มาตรการการป้องกันทั้งสองรูปแบบแล้ว หากยังเกิดการทุจริตคอร์รัปชันในเทศบาล ก็ต้องมีการสอบ ตั้งกรรมการสอบวินัยหาข้อเท็จจริง มีการให้ชุดใช้ มีการตักเตือน คาดโทษ หากไม่ปรับปรุงตัวก็ต้องไล่ออก ตัวอย่างกรณีการทุจริตคอร์รัปชันในเทศบาล ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันย่อมมีแฝงตัวอยู่ทุกที่ แต่ทางเทศบาลก็พยายาม ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น อย่างกรณีลูกจ้างขโมยของเทศบาลไปขาย ทางเทศบาล ทราบก็มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนเรื่องของที่หายไป สอบพบว่า เป็นความจริง ก็ให้ผู้ที่ลักไปรับผิดชอบโดยการชดใช้และได้ว่ากล่าวตักเตือน และคาดโทษไว้ หากมีพฤติกรรมเช่นนี้ อีกจะถูกไล่ออก คือให้โอกาสในการปรับปรุงแก้ไขตนเองก่อน สำหรับผู้ที่ป็นข้าราชการนายกเทศมนตรีมีความมั่นใจค่อนข้างสูงว่าไม่มี ข้าราชการคนใดกล้าที่จะทุจริต เพราะหากเกิดการทุจริตขึ้น ตัวข้าราชการและบริหารเทศบาลจะต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งหมด กรณีทุจริตจึงมีน้อยมากหรือแทบไม่มี

เรื่องจิตสำนึกเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตน มาตรการต่าง ๆ เป็นเพียงเครื่องควบคุมจากภายนอก สิ่งสำคัญคือจิตใฝ่ภายในของผู้ปฏิบัติงานที่จะต้องควบคุมตนเองไม่ให้ทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (สุเมธ แสงนิมิต, 2552) ที่กล่าวถึงเรื่องความโปร่งใส การทุจริตคอร์รัปชันว่าเป็นเรื่องของจิตสำนึก ดังนั้น การป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ต้องสร้างจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติให้ได้ โดยให้การเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ การส่งเสริมการอบรม และสร้างจิตสำนึกภายในองค์กร เป็นสิ่งสำคัญในเรื่องของความโปร่งใส หากเราปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทำด้วยความชอบความถูกต้อง เทียงธรรม ก็ไม่จำเป็นต้องวิตกกังวลกับสิ่งใด ๆ เนื่องจากสามารถชี้แจงได้ในทางตรงกันข้ามหากเราเห็นผิดเป็นชอบ เห็นแก่ของที่เขาคงจะให้โดยอามิสสินจ้าง ก็จะทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคภายหลัง ทั้งต่อตนเอง และองค์กร ผู้บริหารเองก็ต้องเป็นตัวอย่างในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายของ การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีด้วย โดยจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การจัดการฉ้อราษฎร์บังหลวงให้สำเร็จได้นั้น คิดว่าต้องแก้ไขในเรื่องพฤติกรรมของคน พฤติกรรมมาจากเรื่องของจิตใจ เรื่องของกิเลส อยากรได้ในสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ จะพึงมีพึงได้ กฎหมายทำอะไรไม่ได้มาก ต้องแก้อันนี้กฎหมายสามารถสกัดกั้น ได้บ้างก็เพียงปลายเหตุ คือ ลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นคดีและมีหลักฐาน เพียงพอเท่านั้น เรื่องจิตใจของคนจะแก้ได้อย่างไร คิดว่าเป็นเรื่องใหญ่ ไม่ใช่แก้ได้ ภายในวันสองวัน จะต้องอาศัยเวลาอันยาวนานหลายเดือนหลายปีเลยทีเดียว หากกฎหมายมุ่งหวังเพียงแค่การมองสิทธิให้กับประชาชนโดยไม่มีกลไกที่ชัดเจนที่ทำให้ ประชาชนสามารถนำกฎหมายมาใช้ได้ และหากข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและประโยชน์ของกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารไม่ได้รับการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยการรณรงค์อย่างจริงจัง กฎหมายนั้นก็สูญเปล่า การปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารอย่างจริงจัง จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นระดับ ความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ

สรุป การป้องกันการทุจริตในระดับเทศบาลต้องดำเนินควบคู่กันทั้งในเชิงป้องกันและควบคุม โดยมาตรการป้องกันเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงานผ่านการอบรม การสื่อสารนโยบาย และการมีตัวอย่างจากผู้บริหาร ขณะที่มาตรการควบคุมครอบคลุมการตรวจสอบภายใน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และช่องทางร้องเรียนจากประชาชนโดยตรง ทั้งนี้ ความโปร่งใสจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานมีจริยธรรมเป็นพื้นฐาน และสำนึกถึงผลกระทบของการทุจริตต่อส่วนรวม มิใช่พึ่งพากฎหมายหรือระเบียบเพียงอย่างเดียว

มาตรการต่อต้านการทุจริตของเทศบาลในต่างประเทศ

เทศบาลมีบทบาทสำคัญในงานบริหารภาครัฐ และการทุจริตภายในหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นเหล่านี้สามารถทำลายความไว้วางใจของสาธารณชนและลดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการได้อย่างมาก ดังนั้น การดำเนินมาตรการต่อต้านการทุจริตที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ด้านล่างนี้คือมาตรการต่อต้านการทุจริตที่เทศบาลมักนำมาใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต:

1. การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส การจัดซื้อจัดจ้างเป็นหนึ่งในพื้นที่หลักที่มักมีการทุจริตเกิดขึ้น เทศบาลจำเป็นต้องดำเนินการจัดระบบการประมูลที่โปร่งใสและเป็นธรรมเพื่อให้อุ่นใจว่าจะไม่มีการรับสินบนหรือการเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง มาตรการนี้มักรวมถึงการเผยแพร่ประกาศการจัดซื้อจัดจ้างและการลงนามสัญญาในแพลตฟอร์มสาธารณะเพื่อให้สังคมและสื่อมวลชนสามารถตรวจสอบได้ (World Bank, 2020)
2. กลไกการปกป้องผู้แจ้งเบาะแส การสนับสนุนให้บุคคลรายงานการทุจริตถือเป็นสิ่งสำคัญ เทศบาลสามารถจัดทำกลไกการปกป้องผู้แจ้งเบาะแสที่มีประสิทธิภาพ โดยรับประกันความลับและคุ้มครองผู้แจ้ง

เบาะแสจากการตอบโต้ กลไกเหล่านี้มีกรวมถึงระบบการรายงานที่ไม่ระบุตัวตนและการคุ้มครองตามกฎหมาย สำหรับผู้ที่เปิดเผยการทุจริต (Miloš, R. & Marie, 2019)

3. การยื่นบัญชีทรัพย์สินต่อสาธารณะ เจ้าหน้าที่เทศบาล โดยเฉพาะผู้ที่มิบทบาทในการตัดสินใจ มักจะต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินของตนก่อนและหลังเข้าดำรงตำแหน่ง มาตรการนี้ช่วยตรวจสอบความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้นโดยไม่ชอบธรรมและเป็นมาตรการป้องกันการทุจริต การตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินสามารถดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระ

4. การตรวจสอบภายในและหน่วยงานต่อต้านการทุจริต เทศบาลมักจะจัดตั้งหน่วยงานต่อต้านการทุจริตเฉพาะทางที่รับผิดชอบการตรวจสอบภายในและการสืบสวนข้อกล่าวหาการทุจริต หน่วยงานเหล่านี้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานต่อต้านการทุจริตภายนอกเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปอย่างละเอียดและโปร่งใส (U4 Anti-Corruption Resource Centre, 2021)

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนและการกำกับดูแล การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการทุจริต เทศบาลอาจจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลโดยประชาชนหรือเปิดการประชุมสภาเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นได้โดยตรง มาตรการนี้ไม่เพียงเสริมสร้างความโปร่งใส แต่ยังทำให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน (UNDP, 2022)

6. การเสริมสร้างศักยภาพและการฝึกอบรม เพื่อป้องกันความเสี่ยงของการทุจริต เทศบาลมักจะจัดการฝึกอบรมและการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่เจ้าหน้าที่ของตน หลักสูตรเหล่านี้มุ่งเน้นที่จริยธรรม การจัดการทางการเงิน และความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับด้านการต่อต้านการทุจริต ซึ่งช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์ภายในองค์กร (World Bank, 2020)

สรุปได้ว่า การดำเนินมาตรการต่อต้านการทุจริตเหล่านี้จะช่วยให้เทศบาลสามารถปกป้องการดำเนินงานของตนจากความเสี่ยงของการทุจริต และสร้างความไว้วางใจและประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ การบังคับใช้และการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องเป็นกุญแจสำคัญในการประสบความสำเร็จ และการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานต่อต้านการทุจริตและสังคมพลเรือน มักเป็นสิ่งสำคัญ

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

การพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ หน่วยงานท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยในการพัฒนาชุมชน แต่ยังเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในกระบวนการบริหารงานท้องถิ่น แนวทางหลักในการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใส ได้แก่

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของเทศบาล รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส เช่น การเผยแพร่รายงานผลการดำเนินงานและการจัดทำงบประมาณ ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถติดตามการทำงานได้อย่างใกล้ชิด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563)

2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ เทศบาลหลายแห่งได้นำระบบอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการข้อมูล เช่น ระบบติดตามสถานะการดำเนินงานผ่านเว็บไซต์ และแอปพลิเคชันที่ให้ประชาชนตรวจสอบข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ การใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของเทศบาลและลดโอกาสการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564)

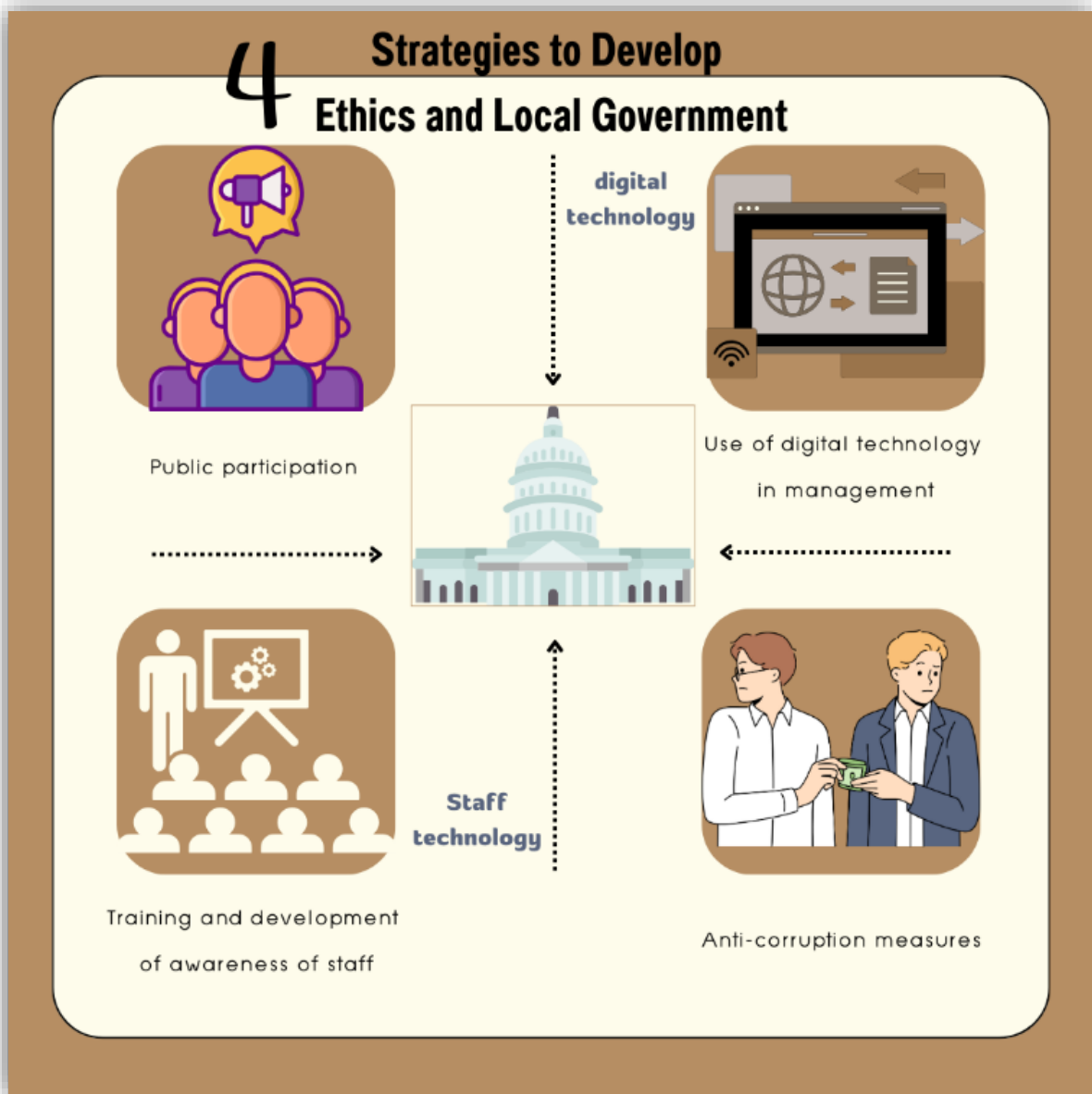

3. การฝึกอบรมและพัฒนาจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่ การจัดอบรมและกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมและความโปร่งใสให้แก่ข้าราชการในเทศบาล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (กระทรวงมหาดไทย, 2562)

4. มาตรการป้องกันการทุจริต หน่วยงานท้องถิ่นได้จัดตั้งกลไกการตรวจสอบภายในและภายนอก รวมถึงการกำกับดูแลจากองค์กรอิสระ เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล เพื่อลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงาน (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2563)

สรุป การพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของเทศบาลต้องอาศัยแนวทางแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร การปลูกฝังจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่ และการมีระบบตรวจสอบที่เข้มแข็งจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร การบูรณาการแนวทางเหล่านี้ไม่เพียงยกระดับความโปร่งใสในการทำงาน แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญของธรรมาภิบาลที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

องค์ความรู้ของการมีธรรมาภิบาลในหน่วยงานท้องถิ่น และความจำเป็นของการสร้างกลไกที่โปร่งใสเพื่อลดการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่นในระบบราชการ

ภาพที่ 2 กลไกเสริมสร้างความโปร่งใสในหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ความสำคัญของความโปร่งใสและธรรมาภิบาล หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะเทศบาล ซึ่งมีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชน ควรมีการบริหารงานที่โปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบจากภายนอกและภายใน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความโปร่งใส
2. การบริหารที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพควรมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง และงบประมาณของเทศบาล เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ ประชาชนควรได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตรวจสอบการทำงานของหน่วยงาน
3. การพัฒนาคุณธรรมในหน่วยงานรัฐ คุณธรรมในหน่วยงานเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชน การพัฒนาคุณธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐทำได้ผ่านการอบรม การบังคับใช้กฎระเบียบ และการเสริมสร้างจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต
4. มาตรการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน หน่วยงานท้องถิ่นจำเป็นต้องใช้กลไกการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอก เช่น การตรวจสอบจากประชาชนและองค์กรอิสระ รวมถึงการจัดการที่โปร่งใสผ่านระบบเทคโนโลยี เช่น ระบบติดตามการดำเนินงานออนไลน์
5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีช่วยเพิ่มความโปร่งใสและลดการทุจริตผ่านการเปิดเผยข้อมูลแบบเรียลไทม์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานในยุคปัจจุบัน

สรุป

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลต้องอาศัยกลไกหลายมิติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ 1. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างธรรมาภิบาล โดยยึดหลัก “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” แต่ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับเจตจำนงและจิตสำนึกของผู้บริหารท้องถิ่น 2. กระบวนการตรวจสอบภายในและ

ภายนอก ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเงื่อนไขสำคัญในการตรวจสอบถ่วงดุลอย่างแท้จริง 3. มาตรการป้องกันการทุจริตต้องทำงานควบคู่กันทั้งเชิงระบบและจิตสำนึก โดยไม่พึ่งพาเพียงกฎหมายหรือระเบียบ แต่ต้องเน้นการสร้างค่านิยมในองค์กร 4. การศึกษาประสบการณ์จากต่างประเทศสะท้อนให้เห็นว่าการป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบังคับใช้ที่จริงจังและความร่วมมือจากภาคประชาชนและองค์กรภายนอก ทั้งนี้ การสังเคราะห์ข้อมูลจากทั้ง 4 ประเด็นหลัก ทำให้เห็นแนวโน้มว่า เทศบาลในประเทศไทยจำเป็นต้องปรับแนวทางสู่การบูรณาการระหว่างระบบบริหารราชการ เทคโนโลยีดิจิทัล และพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของบุคลากร เพื่อสร้างกลไกการบริหารที่โปร่งใส ยั่งยืน และสามารถตรวจสอบได้ในทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). แนวทางการตรวจสอบภายในสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักการตรวจเงินแผ่นดิน.
- กระทรวงมหาดไทย. (2562). แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้น 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.moi.go.th>
- ชัยวัฒน์ คำชู และคณะ. (2545). ธรรมนูญการบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม. กรุงเทพฯ: น้ำฝน.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พิษณุพรินติ้งเซ็นเตอร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2545). โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2550). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440–2540 (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2541). การเมืองการปกครองของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภชัย พรหมสุทธิรักษ์. (2561). บทบาทของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารการบริหารภาครัฐ, 12(2), 99–120.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2563). รายงานผลการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปี. สืบค้น 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.oag.go.th>
- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540. (2540, 10 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114. ตอน 46 ก. หน้า 1.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134. ตอน 40 ก. หน้า 1.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560–2565). สืบค้น 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/201808311846996/2019111722214075?>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). รายงานประจำปีเรื่องการพัฒนาระบบราชการที่โปร่งใส. สืบค้น 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.opdc.go.th>
- สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. (2563). มาตรการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้น 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.oag.go.th>

- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐ. สืบค้น 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.nacc.go.th>
- สุเมธ แสงนันทนวล. (2552). ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- Miloš, R. & Marie, T. Transparency International. (2019). Whistleblowing In Local Governments: Key Challenges and Solutions. Transparency International. Retrieved April 20, 2025, From https://www.Knowledgehub.Transparency.Org/Assets/Uploads/Helpdesk/Overview-Of-Whistleblowing-Institutional-Arrangements_2021_PR.Pdf
- Bertram, L. et al. (2021). Internal Audits and Anti-Corruption Units: A Guide for Local Governments. U4 Anti-Corruption Resource Centre. Retrieved April 20, 2025, From <https://www.u4.no/publications/integrity-and-geopolitics-addressing-the-china-factor-in-natural-resource-governance.pdf>
- UNDP. (2022). Enhancing Public Participation in Local Governance: A Guide for Municipalities. United Nations Development Programme. Retrieved April 20, 2025, From <https://www.Undp.Org/Asia-Pacific/Regional-Local-Governance>
- World Bank. (2020). Transparency In Public Procurement: Guidelines for Local Government Bodies. Washington, DC: World Bank.

